

International Journal of Languages' Education and Teaching
Volume 10, Issue 4, December 2022, p. 231-241

Received	Reviewed	Published	Doi Number
01.12.2022	22.12.2022	30.12.2022	10.29228/ijlet.66877

Style Guide as an Education Material in Translation Education

*Sinem CANIM*¹

ABSTRACT

Style guide could be defined as a guide which includes the standards and principles to be followed in the process of content creation. It is used in many fields such as journalism, advertising and publishing in which content creation is done. In today's translation world, translators are expected to translate and revise texts using style guides as well as prepare and update them. When it comes to translation education, the simulation of these practices could be done in various forms. Students could be asked to do text analysis on style guides, translate, edit and proofread content using style guides, update them, and prepare them from scratch. Studying style guides has various benefits for both students' career and life in general. First of all, students improve their effective and nonviolent communication skills. Using these guides help them strengthen their skills of translating and revising according to expectation and producing texts from scratch. Students improve their skills of prioritizing the factors leading their translation decisions and making decisions according to a translation case. These skills are in compliance with the learning outcomes of translation education institutions. In this article, we provided models of study that could be conducted in and out of class hours using style guides in order to improve the aforementioned skills of students. In these models, it is important to carry out team work in order to improve the collaboration skill of students and have them write learning journals in order to improve their awareness about what they learn. In the following part of the study, ready-to-use style guides found on the internet were introduced. We hope that this study will help increase the awareness of academicians about style guides and lead those translation educators who plan to use style guides as a learning material in their courses.

Key Words: collaboration, education material, learning outcome, style guide, translation education

Çeviri Eğitiminde Eğitim Materyali Olarak Biçem Kılavuzu Kullanımı

ÖZET

Biçem kılavuzu içerik geliştirirken başvurulacak standartları, ilkeleri içeren kılavuz şeklinde tanımlanabilir. Bu kılavuzlar gazetecilik, reklamcılık, yayıncılık gibi içerik geliştirilen pek çok alanda kullanılır. Çeviri endüstrisinde ise tutarlı ve müşteri beklentilerine uygun çeviri yapmak için kullanılır. Günümüzün çeviri endüstrisinde çevirmenlerden biçem kılavuzu kullanarak çeviri, redaksiyon ve son okuma yapmaları, biçem kılavuzu hazırlamaları ve biçem kılavuzlarını güncellemeleri beklenir. Çeviri eğitim programlarında da bu uygulamaların simülasyonu çeşitli şekillerde yapılabilir. Öğrencilerden biçem kılavuzlarının metin çözümlemesini yapmaları, biçem kılavuzuyla çeviri yapmaları, redaksiyon yapmaları, biçem kılavuzlarını güncellemeleri veya sıfırdan biçem kılavuzu hazırlamaları istenebilir. Biçem kılavuzlarıyla çalışmanın çevirmenlere gerek çevirmenlik kariyerleri bakımından gerekse genel yaşamlarında pek çok faydası vardır. İlk olarak öğrencilerin etkili ve şiddetsiz iletişim kurma becerisini geliştirir. Beklenmeye uygun çeviri ve düzelti yapma ve sıfırdan metin oluşturma becerilerini güçlendirir. Biçem kılavuzuyla çalışan öğrenciler çeviri kararlarını yönlendiren faktörleri önceliklendirme ve çeviri durumuna uygun karar verme becerilerini ilerletirler. Bu beceriler çeviri eğitim kurumlarının beklediği öğrenme çıktılarıyla da doğru orantılıdır. Bu çalışmada söz konusu becerilerin geliştirilmesi için öğrencilerle ders içinde ya da ders dışında biçem kılavuzuyla nasıl çalışmalar yapılabileceği konusunda modeller sunulmuştur. Bunlarda dikkat edilen noktalar öğrencilerin ekip çalışmasıyla iş birliği becerilerini ve öğrenme günlükleri yoluyla farkındalıklarını geliştirmeleridir. Ayrıca önerilen çalışmaları yaparken başvurulabilecek hazır biçem kılavuzları tanıtılmıştır. Bu çalışmanın, akademiye biçem kılavuzları konusunda farkındalığı artırmaya hizmet etmesi ve müfredatlarına biçem kılavuzunu dahil etmeyi düşünen eğitimcilere yol gösterici olması umut edilmektedir.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Üniversitesi, scanim@istanbul.edu.tr, 0000-0002-6736-1885.

Anahtar Kelimeler: biçem kılavuzu, çeviri eğitimi, eğitim materyali, iş birliği, öğrenme çıktısı

Giriş

2000lerin başında İstanbul Üniversitesi İngilizce Mütercim-Tercümanlık Anabilim Dalında çeviri eğitimi verildiği sırada, üzerinde çalışılan metinler çoğunlukla kaynak metinler, onların çevirileri ve koşut metinlerdi. Bugün gelinen noktada ise, çeviri endüstrisinin elinden geçen pek çok metin türü derslik sıralarında eğitim materyali olarak yerini almıştır. Bu oldukça pozitif bir gelişmedir. Artık proje planları, çeviri bellekleri, fiyat teklifleri, faturalar, terim listeleri, biçem kılavuzları ve daha pek çokları çeviri eğitiminin inceleme malzemesi haline gelmiştir. Artık bu metinler derslerde hem incelenmekte hem de öğrenciler bu metinlerin benzerlerini üretmek için çalışmalar yapmaktadır. Böylece hem eğitim materyalleri çeşitlenmiş ve gerek öğrenci gerekse öğretim üyesi için daha dinamik ve zengin bir eğitim materyali portföyü ortaya çıkmıştır hem de çevirmen adayları piyasa gerçekliğine biraz daha yakınlaşmıştır.

1. Biçem Kılavuzları

Bu çalışmanın konusu yukarıda sayılan metinlerden biri olan biçem kılavuzlarıdır. Biçem kılavuzları sektörde ve akademide biçim kılavuzu, stil kılavuzu ya da İngilizce haliyle style sheet, style guide, style book adlarıyla anılmaktadır. Biçem kılavuzunun tanımı şöyle yapılabilir: Çevrilen metinlerde dilsel ve görsel tutarlılığı sağlamak ve müşteri beklentisine uygun çeviri yapmak amacıyla hazırlanan kılavuz (Canım, baskıda). Bu kılavuzların kullanımı sadece çeviri endüstrisiyle sınırlı değildir. Yayıncılık, reklam ve tasarım gibi alanlarda da biçem kılavuzu kullanımına rastlamak mümkündür. Ancak bu yazıda sadece çeviri amaçlı hazırlanan biçem kılavuzları ele alınacaktır. Biçem kılavuzları ilk bakışta dil bilgisi kitaplarına benzetilebilir fakat her zaman dil bilgisel açıdan doğru kabul edilen kurallara değil müşteri tarafından işlevsel görülen, müşterinin ihtiyaç ve beklentilerine cevap veren kurallara yer verdiği söylenebilir (Washbourne, 2012: 2). Bu nedenle kimi zaman kılavuzu kullananlar hatalı kurallara yer verdiği gerekçesiyle kılavuzu eleştirebilir ve müşteriyle bağlantı kurup kılavuzda hatalar olduğunu bildirmek isteyebilirler. Ancak sonuçta çoğu zaman yanlış yazıldığı zannedilen kuralların müşterinin bilinçli talep ettiği kurallar olduğu ortaya çıkar. Bir başka deyişle, kılavuzlardaki kuralların bazıları yaygın normla örtüşmeyen kurallardır. Ayrıca bu kılavuzlarda çeviri esnasında sıkça yapılan hatalara da yer verilir (Washbourne, 2012: 4).

Biçem kılavuzları akademi için yepyeni bir olgu değildir. İşlevsel çeviri kuramları zaten müşterilerin çeviri üründen ve çevirmenden beklentilerini ifade etmek için çevirmene talimatname (*translation brief*) sunmasından bahsetmişti (Nord, 2007: 30). Çevirinin müşteri beklentisine uygun şekilde ilerleyen bir süreç olduğunu ve bu süreçte müşterinin beklentisini gerçekleştirmeye yardım edecek her türlü belgenin referans alınmasını bildirmektedir. Çeviri eğitiminde de çevirmenlere çeviri görevine başlamadan evvel birtakım talimatlar sunulur ve bu talimatlar doğrultusunda görev yapmaları beklenir. Öğretim üyesi ve çevirmen adayının birlikte çalıştığı öteki çevirmen adayları görevi yerine getirenin performansını değerlendirirken dikkate aldıkları kriterlerden bir tanesi de talimatnameye uygunluktur. Biçem kılavuzları için de kabaca müşteri talimatlarının daha detaylandırılmış ve madde madde kurallar halinde yazılmış versiyonudur, denilebilir. Hatta çeviri talimatnamesinden daha ileri, daha sistemli hazırlanmış bir metin olduğu söylenebilir. Nord'un da ifade ettiği üzere "çeviri talimatnamesi çevirmene çeviri işinde nasıl yol alacağını, hangi çeviri stratejisini kullanacağını ve hangi çeviri türünü seçeceğini söylemez (2007: 30)". Oysa biçem kılavuzlarında bu soruların cevabını bulmak

en azından başvurulacak çeviri stratejisi ve kullanılacak dil tonu hakkında bilgi bulmak mümkün olabilmektedir.

Biçem kılavuzunu bazen çeviriyi talep eden şirketten çeviri konusunda bilgili bir yetkili ya da onun kurduğu ekip hazırlayabileceği gibi kimi zaman da çeviri işletmesinden hazırlaması beklenir (Muegge, 2012: 202). Kimi çeviri işletmeleri bunu bir iş kalemi olarak ele almakta² ve ücret karşılığı yapmaktadır. Peki, kılavuzun içeriğinde neler vardır?

1.1. Biçem Kılavuzlarının İçeriği

Bir biçem kılavuzunun içereceği konu başlıklarını şu şekilde sıralayabiliriz (Canım, baskıda):

- a. Dil çifti
- b. Hedef kitle hakkında bilgi
- c. Müşteri ve ürünü/hizmeti hakkında bilgi
- d. Çeviri stratejisi
- e. Referans kaynaklar
- f. Çevirilerde başvurulacak ton
- g. Çevrilmeden bırakılacak bölümler
- h. Terimce ve yasaklı terim listesi
- i. Tekrarlayan cümleler ya da ifadeler ve çevirileri
- j. Müşteriye özgü dilsel tercihler
- k. Sayfa düzeni (kenar boşlukları, renkler, yazı biçimi ve büyüklüğü, vb.)
- l. Görsellerin (logo, başlık, fotoğraf, tablolar, vb.) düzenlenişi
- m. Yazım ve noktalama

1.2. Biçem Kılavuzları Neden Gereklidir?

Biçem kılavuzu hazırlamak ya da hazırlatmak sürekli çeviri ihtiyacı olan bir işletme için olmazsa olmaz haline gelmiştir. Çünkü müşteriler hızlı ve kaliteli çeviriler satın almak isterler. Çeviri projelerinin hızlı tamamlanması ve kurumsal bir muhatapla çalışmak içinse çeviri işletmelerinde çalışan proje yöneticileri/koordinatörleri ile bağlantıya geçerler. Proje yöneticileri hızla kaliteli çeviriler üretebilmek için çeviri projelerini ekipler halinde yürütürler. Ekip üyeleri aynı proje çatısı altında rekabet ederek değil iş birliği yaparak çalıştıklarında kaliteli çeviri ürünleri ortaya koyarlar (Canım, 2021). Ekip üyeleri arasında başarılı iş birliğinin gerçekleşebilmesi için biçem kılavuzlarına ihtiyaç vardır (Opršál, 2017: 11). Çünkü biçem kılavuzları çevirilerin hem kendi içinde hem de daha önceki çevirilerle ve kaynak metinlerle tutarlı (Canım, baskıda; Contador Alves, 2014: 1; Jiménez-Crespo, 2010: 1; Moorkens, 2012: 25), bağdaşık (Contador Alves, 2014: 1; Jiménez-Crespo, 2010: 1) ve müşterinin beklentisine uygun olmasına katkı sağlar.

Bundan on yedi yıl önce bir çeviri işletmesinde beş kişilik bir çeviri ekibinin yürüttüğü bir çeviri projesinde çalışırken ekip üyeleriyle aynı çalışma salonundaydım. Bir terimin nasıl çevrilmesi gerektiği

² Örneğin bkz. <https://www.estr.com/tr/hizmetlerimiz/>, Erişim: 07.12.2022.

ya da bir cümlenin nasıl yorumlanması gerektiği gibi sorularım olduğunda kolaylıkla ekip arkadaşlarıma sorabilirdim. Oysa bugün gelinen noktada çeviri işletmelerinin büyük oranda çeviri ajansına³ dönüştüğünü biliyoruz. Bu ajanslarda genellikle proje yöneticileri, işletme sahibi ve bilgi işlem uzmanı bulunur. Çevirmenler ise serbest veya kadrolu çevirmen olarak evlerinden ya da istedikleri başka bir yerden çalışır. Yüz yüze iletişim kurarak çalışmanın yerini uzaktan iletişimle sağlanan iş birliğine dayalı çeviri projeleri almış durumdadır. İş birliği esnasında iletişim ve bilgi akışının gerçekleşebilmesi içinse projeye başlamadan evvel çevirmenlerin birtakım bilgi kaynaklarıyla donatılması çıktının kalitesine önemli katkı sağlayacaktır. Bu bilgi kaynaklarının projenin başında proje ekibine sunulması proje esnasında soru-cevapla kaybedilen zamanı en aza indirir.

Günümüzün dünyasında çeviri sahnesini şöyle betimleyebiliriz:

- 1- Uzaktan çalışma
- 2- Birlikte üretim/ekip çalışması
- 3- Uzaktan iletişim ve veri akışı
- 4- Kalite beklentisi
- 5- Zaman baskısı
- 6- Proje tabanlı çeviri faaliyeti (Proje paketi kaynak metin, koşul metin, çeviri belleği, terimce, sözlükçe, biçem kılavuzu vb.'den oluşur.)

2. Çeviri Eğitimi ve Biçem Kılavuzları

Daha önce de ifade edildiği gibi, biçem kılavuzlarının çeviri eğitiminde kullanımda olduğu bilinmektedir. Ancak henüz kullanım oranını yansıtan bir araştırma bulunmamaktadır ve yakın gelecekte böyle bir çalışmanın yapılması umut edilmektedir. Buna karşın, kullanım yüzdesinin düşük olduğu tahmin edilmektedir.

Çalışmanın bu bölümünde biçem kılavuzlarının çeviri eğitiminde nasıl kullanılabilmesine geçmeden evvel nasıl bir amaca hizmet edeceğini kısaca ele almakta fayda vardır. Bilindiği üzere, çeviri eğitiminin amacı çeviri edincine sahip bireyler yani çevirmenler yetiştirmektir. Söz konusu çevirmenin etkili iletişim kurabilen ve bu becerisi sayesinde birbirinin dilini konuşamayan ya da konuşmayı tercih etmeyen taraflar arasında aracılık yapması beklenir. Bir başka deyişle, çevirmen sözlü ya da yazılı metinler üzerinden farklı dil ve kültür ortamlarında bulunan kişi veya taraflar arasında iletişim sağlayan iletişim uzmanıdır (Kurultay, 1997: 26). Peki, nasıl bir iletişim uzmanı yetiştirmek amaçlanır?

- Etkili iletişim kurabilen,
- Belirli bir amaç doğrultusunda metin oluşturabilen,
- Belirli bir amaç için en doğru çeviri stratejisini seçebilen,
- Çeviri yaparken hedef kitleye uygun kararlar alabilen,
- Başkalarının yapmış çevirileri ve yazılmış özgün metinleri nesnel ölçütlerle eleştirip düzeltme önerileri sunabilen ve düzeltebilen,

³ Çeviri de dahil çeviri projelerinin öteki bileşenlerinde (redaksiyon, son okuma, makine çevirisi sonrası düzeltme vb.) çalışan eyleyenler ofis dışında genellikle serbest çalışan olarak hizmet verir. Kimi işletmeler kadrolu çalışanlarıyla da dışarıdan çalışma yoluna gitmiştir. Bunda bu işlerin uzaktan yapılabilir olmasının yanı sıra geçirdiğimiz pandeminin de büyük etkisi vardır.

- Belirli kurallar doğrultusunda çeviri ve düzeltme yapabilen,
- Belirli bir ortak amaç için ötekilerle iş birliği yapabilen,
- İletişimde şiddetsiz, nazik ve düzeyli olabilen,
- İletişim kuran taraflar arasında arabuluculuk yapabilen,
- İletişim kuran tarafları iletişimin amacını temel alarak yönlendirebilen.

Yukarıdaki listeyi uzatmak mümkündür. Burada mümkün olduğunca en temel beceriler listelenmiştir. Peki, biçem kılavuzları amaçlanan bu profilin oluşmasına nasıl katkı sağlar?

2.1. Biçem Kılavuzlarının Çeviri Eğitiminin Hedefleriyle İlişkisi Nedir?

Biçem kılavuzları en temelde müşteri beklentilerini içerdikleri için çevirmen adaylarının beklentiye uygun çeviri yapma becerilerini geliştirir. Çevirmen adayı hiç ummadığı ya da dilbilgisel açıdan hatalı görünen talimatlarla da karşı karşıya kalabilir. Kılavuzun referanslar kısmında Türk Dil Kurumunun (TDK) çevrimiçi güncel Türkçe sözlüğü yazılı olabilir. Ancak kılavuzun terminolojisinde söz konusu sözlükle uyumlu olmayan bir terim karşılığıyla karşılaşabilir. Burada tereddütte kalabilir. Acaba terminolojideki karşılığı mı kullanmalıyım yoksa TDK güncel Türkçe sözlükte yer alan karşılığı mı kullanmalıyım sorusuyla bir sorgulama yapar. Bu değerli bir deneyimdir. Bu deneyimle çevirmen adayı çeviri kararlarını yönlendiren faktörleri öncelik sırasına dizmeyi öğrenir. Nitekim çevirmenlerden beklenen becerilerden biri de müşteri beklentilerine uygun çeviri yaparken çeviri kararlarının yönlendiren etmenleri öncelik sırasına dizmesidir. Bu önceliklendirme yapılamadığında beklentiye uygun bir ürün ortaya çıkmayabilir.

Kılavuz kullanımı çevirmen adayının çeviri kararlarını verirken esneklik kazanmasını sağlar. Yani kılavuz olmadan çeviri yapan bir çevirmen adayının çeviri kararlarını yönlendiren faktörler çevirinin amacı ve hedef kitle olabilirken biçem kılavuzuyla belki de hedef kitlenin beklentisine hiç uygun olmayacağını düşündüğü ya da benimsediği normlarla örtüşmeyen çeviri kararları alabilir, kendiyi çelişmek zorunda kalabilir. Bu çalışma sayesinde her çeviri durumunun özgünlüğünü deneyimler ve kural gibi benimsediği ilkelere gerektiğinde sapılabileceğini görür, esner.

Biçem kılavuzu hazırlamaya gelindiğinde, bu eylem bir yanda çevirmenin talimat hazırlama becerisini geliştirirken diğer yanda etkili iletişim kurma ve metin oluşturma becerilerine katkı sağlar. Biçem kılavuzlarını çok farklı profillerden çevirmenler kullanacak olabilir. Hepsinin okuduğunda aynı şeyi anlaması ve herhangi bir anlaşmazlık, karmaşa oluşmaması için sade ve net bir söylemle yazılması beklenir. Kuralların ardından da kurala örnek bir ya da birkaç kullanım konulması gerekir. Böyle bir doküman hazırlayan bir çevirmen adayı meslektaşlarını yönlendirecek net talimatlar yazmayı ve direktifte bulunurken nazik bir dil kullanmayı öğrenir. Bu dili öğrenen bir çevirmen adayı gelecekte de teknik yazarlık alanına ve kullanım kılavuzu gibi talimatname içeren metinlerin yazımında uzmanlaşmaya yönelebilir.

Biçem kılavuzları aynı zamanda çevirmen adayına daha konforlu bir çeviri durumunda çalışma deneyimi kazandırabilir. Kılavuz çevirmenin araştırma yapmakla ve düşünmekle kaybedeceği zamandan tasarruf etmesini sağlar. Aynı zamanda derste tartışmak için öğrencilere ve öğretim üyesine malzeme sağlar. Neden çevirinin söz konusu hedef kitle için çevrileceği, çeviri stratejinin neden o şekilde belirlendiği, neden belirli terimlerden kaçınılması gerektiği gibi konular derste tartışılıp sorgulanabilir. Böylece müşterinin aldığı kararların arkasında yatan bilinç sorgulanmış olur.

Bunlara ek olarak, gerek ders içinde gerekse ders dışında biçem kılavuzu çalışması yaparken iş birliği yapan çevirmen adayı ister bu meslekte isterse başka bir meslekte görev alacak olsun, günümüz piyasasının en temel becerisi olan iş birliği yapma becerisini geliştirir. Bilindiği gibi, bugünün dünyasında iş birliği rekabet becerisinin yerini almıştır (Canım, 2021: 38). Bu nedenle iş birliği halinde ekip çalışması yapan çevirmen adayları çok önemli bir beceriye de yatırım yapmış olurlar.

Son olarak, çeviri eğitiminde gerçek çeviri uygulamaları yapmanın (Király, 2015; Anabel Galán-Mañas, 2011) ya da bunları simüle etmenin (Canım Alkan, 2020) önemine vurgu yapan çalışmalar mevcuttur. Artık hem fikiriz ki öğrenciler gerçek çeviri uygulamalarından ne kadar haberdar olur ve bu uygulamalarda yer alırlarsa kendilerini profesyonel hayata o kadar hazır ve onun karşısında güçlü ve bağımsız hissederler. Gerçek biçem kılavuzları incelendiğinde ve bunları kullanarak çeviri, redaksiyon, son okuma yapıldığında, bunların düzeltisi yapıldığında ya da bunları örnek olarak biçem kılavuzları hazırlandığında öğrenciler çeviri dünyasının gerçek uygulamalarına yaklaşırlar. Böylece mezun olduklarında çeviri dünyasına daha kolay geçiş yaparlar.

2.2. Biçem Kılavuzları Derste Nasıl Kullanılabilir?

Bugüne değin kaynak metin dışında koştur metin, çeviri belleği, terimce/sözlükçe üzerine çok sayıda çalışma yapıldı ve bunlar dersliklerde de eğitim materyali olarak kullanılmaktadır. Fakat biçem kılavuzlarının bunlar kadar yaygınlığı ve tanınırlığı söz konusu değildir. Oysa biçem kılavuzu da müşteri talimatları gibi etkili bir öğrenme aracı olarak kullanılabilir ve kullanımı müfredat genelinde çok sayıda derse yayılabilir. Böylece çeviri eğitiminin doğal bir parçası haline gelebilir. Aşağıda biçem kılavuzlarının ne tür dersler kapsamında nasıl kullanılabileceği maddeler halinde açıklanmıştır:

1- Biçem kılavuzunun metin çözümlemesi yapılabilir. Dolayısıyla daha birinci sınıftan öğrenciler biçem kılavuzuyla tanıştırılabilir. İstanbul Üniversitesi İngilizce Mütercim-Tercümanlık Anabilim Dalı örneğine bakacak olursak biçem kılavuzu çözümlemesi birinci sınıfta yer alan Çeviri Amaçlı Metin Çözümlemesi I ve II ile Yazılı Dil Edinci I ve II derslerinde yapılabilir. İncelemede şunlara bakılabilir:

- Metnin hedef kitlesi
- Metnin yazarı
- Metnin içeriği, kapsamı
- Metnin tonu
- Metnin bölümleri, başlık ve alt başlıklar
- Metnin biçimlendirmesi
- Dosya biçimi
- Sözcük seçimi
- Cümle yapıları ve uzunlukları
- Metnin hazırlanış ve güncelleniş süreci
- Metnin güncelliği

Bunlar incelenerek daha ileriki yıllarda yapılacak biçem kılavuzu hazırlama çalışmaları için bir alt yapı oluşturulmuş olur. Ayrıca öğrenci bir biçem kılavuzunun içeriği ve kapsamını öğrendiğinde, karşısına bir biçem kılavuzu geleceği zaman ondan neler beklemesi gerektiği konusunda fikir sahibi olur.

2- Metin çözümlemesi uygulamasının devamı olarak, incelenen biçem kılavuzu bir başka biçem kılavuzuyla karşılaştırılıp ortaklıklar ve farklılıklar tespit edilip nedenleri sorgulanıp tartışılabilir (Washbourne, 2012: 7). Bu uygulama sayesinde öğrenci tüm biçem kılavuzlarının aynı şekilde hazırlanmadığını görür. Müşterilerin farklı biçem kılavuzları talep edebileceklerini ya da araçların çevirmenlere farklı yapı ve kapsamda biçem kılavuzları hazırlatabileceğini görür. Karşısına gelecek biçem kılavuzlarını kullanma ve sıfırdan biçem kılavuzu hazırlama konusunda esnek bir yaklaşım geliştirir. Bu uygulama bir ve ikinci sınıf derslerinde yapılabilir.

3- İnternette biçem kılavuzu araması yapılabilir. Böylelikle öğrenci araştırma becerilerini geliştirir ve farklı türden işletmelerin web sitelerini ziyaret eder. Bulunan kılavuzlardan bir bütünce oluşturulabilir. Bütüncedeki kılavuzların benzerlik ve farklılıkları tespit edilebilir ve buradan hareketle bir biçem kılavuzu çerçevesi çıkarılabilir. Bir biçem kılavuzunun içinde neler olduğunu inceler ve ideal olarak bir biçem kılavuzunda neler olması gerektiği konusunda öneriler geliştirir. Bu uygulama da bir ve ikinci sınıf dersleri kapsamında yapılabilir.

4- Biçem kılavuzunun bir kaynak metin gibi çevirisi yapılabilir. Bu uygulama bir ya da ikinci sınıf derslerinde yapılabilir. Biçem kılavuzunun metin çözümlemesi yapılabilir. Hedef kitle ve çeviri talimatları belirlenip daha sonra çevirisine geçilebilir. Böylece çeviri becerisini geliştirirken bir yandan da biçem kılavuzlarıyla tanışıklığını artırır. Buraya kadarki tüm uygulamalar için geçerli olduğu gibi bu uygulama da bir ve ikinci sınıf dersleri kapsamında yapılabilir.

5- Çeviri kuramı derslerinde işlevsel çeviri kuramları bağlamında örnek metin olarak incelenebilir. Çevirinin talimata ve norma dayalı bir eylem (Washbourne, 2012: 2) olduğunu anlatmak için somut bir örnek olarak kullanılabilir. Müşterinin hazırladığı veya hazırlattığı ve onayladığı kurallar doğrultusunda çevirmenin kararlarının nasıl yönlendirdiği tartışılabilir. Müşterinin yönlendirmelerinin çevirmenin referans aldığı öteki kaynaklarla nasıl çatıştığı ve böyle durumlarda müşteri ile diyaloga geçmenin doğru olup olmadığı, bunun kararının nasıl verileceği soruları dersin gündemine alınabilir. Böyle durumlarda proje yöneticisinin oynadığı rol tartışılabilir. Hatta varsayımsal bir drama canlandırılarak öğrencilerin simülasyon yapmaları sağlanabilir. Bu madde genellikle ikinci sınıfta ya da üçüncü sınıfta verilen çeviri kuramına giriş dersinin içeriğine dahil edilebilir.

6- Biçem kılavuzu kullanımıyla çeviri projesi gerçekleştirilebilir. Bu projede kimi çevirmen adayları çevirmen kimileri de redaktör ve son okumacı rolleriyle görevlendirilebilir. Böylece biçem kılavuzu kullanarak çeviri, redaksiyon ve son okuma yapma deneyimi kazanabilirler. Dönem boyunca projeden projeye rol kaydırma yöntemiyle öğrencilerin tüm deneyimleri yaşaması sağlanabilir. Bu görevde yapılacak olan sektörde karşılığı olan bir uygulama olduğu için simülasyon şeklinde gerçekleştirilebilir. Projede görev alan proje yöneticisi de ekip üyelerine teslim ettiği proje paketinde biçem kılavuzunu teslim etmeyi unutmaması gerektiğini aklında tutma deneyimi kazanır.

Çeviri yapan ekip üyesi yaptığı çeviriyi proje yöneticisine teslim eder. Proje yöneticisi ekibin redaktörüne ve son okumacısına çeviriyle birlikte biçem kılavuzunu teslim eder. Redaktör ve son okumacı düzeltme işlemlerini yaparken biçem kılavuzuna sadık kalınmama hatası yakalamaları halinde bunu düzeltme notlarına ekleyebilirler. Böylece çevirmen de yaptığı işle ilgili geribildirim almış olur. Çevirmen redaktör ve son okumacının yorumlarını inceler ve onaylar veya gerekçesiyle birlikte itiraz eder. Böylece biçem kılavuzu üzerinden dolayı yoldan da olsa bir diyaloga geçmiş olurlar. Proje yöneticisinin uygun görmesi halinde doğrudan da iletişime geçebilirler.

Kısa biçem kılavuzlarında kılavuza sadık kalmak zor olmayabilir. Ancak uzun kılavuzlar söz konusu olduğunda öğrenciler kılavuzla çeviri, redaksiyon ya da son okuma yapma deneyimini stres verici bulabilirler. Bu noktada öğretim üyesinin öğrenciyi yönlendirmesinde ve rahatlatmasında fayda vardır. Burada yönlendirme olarak şu tavsiye edilebilir: “Biçem kılavuzunu görevinize başlamadan evvel baştan sona okuyun ya da zamanın müsaade ettiği oranda tarayarak inceleyin. Görevinizi yaparken kılavuza bakarak çalışın ve görevinizi tamamladıktan sonra kılavuza sadık kalıp kalmadığınızı kılavuzu tekrar gözden geçirerek kontrol edin.” Ne yazık ki henüz biçem kılavuzunda yazan kuralları yeri geldikçe hatırlatan bir teknoloji geliştirilmemiştir. O nedenle görevi tamamladıktan sonra kılavuzu bir kez daha gözden geçirmekte fayda vardır.

7- Biçem kılavuzları sadece çevirmenlere metinle ilgili yönlendirme yapmak için hazırlanmaz. Bazı kılavuzlarda görseller, videolar veya metnin biçimlendirmesiyle ilgili kurallar olabilmektedir. Bu kurallar çeviri işletmelerinde grafik tasarım rolünde görev yapan uzmanları ilgilendirmektedir. Bu uzmanlar ya hiç yabancı dil bilmemekte ya da bilgileri başlangıç/orta seviyede olabilmektedir. Çevirmenlerden kimi zaman bu uzmanlara yardım etmesi istenmektedir. Derste proje simülasyonu yapıldığında, çevirmen adaylarından birinin grafik tasarımcısı rolünde görev alması istenebilir. Çevirmen görevindeki çevirmen adayının da ona çevirmenlik yapması istenebilir. Bu deneyimin nasıl bir şey olduğunu daha iyi anlamak için sektörde çalışan grafik tasarım uzmanlardan bir ikisi derse konuk olarak davet edilebilir, çevirmenlerden nasıl destek aldıklarını ve iş birliğiyle nasıl çalıştıklarını anlatmaları istenebilir. Böylece proje simülasyonunda daha gerçekçi çalışmak için bilgi toplanmış olur.

8- Öğrenciler derste biçem kılavuzu hazırlayabilir. Bu üç farklı deneyim şeklinde gerçekleştirilebilir. İlk deneyimde sadece kurallardan oluşan kısa, en fazla bir sayfalık bir kılavuz hazırlanması istenir. İkinci deneyimde orta uzunlukta bir biçem kılavuzu hazırlanması istenir. Bu kılavuza terimce ve yasaklı terimler listesi de eklenir. Üçüncü deneyimde ise uzun bir biçem kılavuzu hazırlanması istenir. Bu kılavuza görsel ya da görsel-işitsel öğelerle ilgili kurallar da eklenebilir. Bu kuralların daha önceki uygulamada açıklandığı gibi grafik tasarım uzmanları için olduğu ve gerekirse proje akışında söz konusu uzmanlarla iş birliği halinde çalışılacağı belirtilebilir.

Altı, yedi ve sekizinci maddede yer alan içerikler daha ileri seviye donanım bilgi ve beceri gerektirdiği için üçüncü ve dördüncü sınıf derslerinin içeriğine, özellikle proje tabanlı olanların içeriklerine dahil edilebilir.

Bu ders içeriklerinin uygulanmasında ortak olarak dikkat edilmesi gereken birkaç nokta vardır:

1- Günümüzün ders uygulamalarının ortak özelliği olan iş birliğinin tüm uygulamalara dahil edilmesinde fayda vardır. Her uygulamada ekip çalışması yapılabilir. Ekip içi ve ekipler arası denetleme yapılabilir. Bu hem de öğretim üyesinin ödev kontrol edip düzeltme yükünü hafifletir.

2- Görevler tamamlandıktan sonra öğrencilerden birer öğrenme günlüğü doldurmaları istenebilir. Ardından bu günlükleri değiş tokuş yaparak okuyup yorumlayabilir, birbirlerine sorular sorarak birlikte düşünebilirler. Öğrenme günlüklerinde yer verilecek örnek sorular şunlar olabilir:

- a- Deneyiminizden keyif aldınız mı?
- b- Deneyiminizde zorlandınız mı? Hangi konularda zorlandınız?
- c- Sizce iş birliği yapmanın çalışmanıza katkısı ne oldu?
- d- Profesyonel hayata atıldığınızda da bu görevi yerine getirmek ister misiniz?

Öğrenme günlüklerinin çevirmen adayına katkısı öğrendikleri ve kendileri hakkında farkındalık geliştirmelerine katkıda bulunur. Ayrıca yazılanlar kronolojik olarak okunduğunda öğrenenin zaman içindeki gelişimini veya tökezlemelerini, duraklamalarını izlemeyi mümkün kılar.

2.3.Hazır Biçem Kılavuzları

Biçem kılavuzlarıyla çalışma yapmaya başlarken en pratik yol varolanları incelemek, daha sonra biçem kılavuzu hazırlamaya geçmektir. Biçem kılavuzu kimi işletmeler tarafından gizli belge kategorisine girdiği için işletmelerden ya da çeviri işletmelerinden biçem kılavuzu istemek ve derste kullanmak mümkün olmayabilir. Ancak bazı işletmeler serbestçe biçem kılavuzlarını internette paylaşmaktadırlar. Aşağıda bunların bir listesi verilmiştir.

1. Microsoft Yerelleştirme Biçem Kılavuzu: Aşağıdaki bağlantıdan istenilen dil seçilip biçem kılavuzu bilgisayara indirilebilir: <https://www.microsoft.com/en-us/language/styleguides>. Microsoft'un yerelleştirme faaliyetleri için hazırladığı bir biçem kılavuzudur. Biçem kılavuzu havuzunda 112 dile ait biçem kılavuzu bulunmaktadır. Hangi dilde biçem kılavuzu seçerseniz seçin biçem kılavuzunun içeriği İngilizcedir. Türkçe dili için hazırlanmış olan biçem kılavuzunun uzunluğu 52 sayfadır.

2. Mozilla Genel Yerelleştirme Biçem Kılavuzu: https://mozilla-110n.github.io/styleguides/mozilla_general/ bağlantısından incelenebilir. Kılavuzu yazdır seçeneğine tıklayarak PDF şeklinde yazdırma seçeneğiyle bilgisayara indirmek mümkündür. Bu şekliyle 586 sayfadır. Kılavuzun bu kadar uzun olmasının sebebi tüm dil seçeneklerinin aynı kılavuzda birleştirilmiş olmasıdır. Bilgisayara indirmek istenmezse, sol panelde yer alan başlıklara tıklanarak kılavuz içinde gezinilebilir.

3. Facebook Türkçe Biçem Kılavuzu: https://drive.google.com/file/d/10LF8tTAv_M7b4W9rqB7ApecE7J610ZdC/view bağlantısından görüntülenip bilgisayara indirilebilir. 30 sayfalık bir kılavuzdur. Dili İngilizcedir.

4. AB Mevzuatı Çeviri Rehberi de biçem kılavuzu kategorisinde değerlendirebileceğimiz bir kılavuzdur. 123 sayfa uzunluğundadır ve dili Türkçedir. İngilizceden Türkçeye yapılacak müktesebat çevirilerinde kullanılmak üzere hazırlanmıştır. [chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.ab.gov.tr/files/ceb/abmevzuati_ceviri_rehberi.pdf](https://www.ab.gov.tr/files/ceb/abmevzuati_ceviri_rehberi.pdf) bağlantısından görüntülenip bilgisayara indirilebilir.

Yukarıda listesi verilen biçem kılavuzları firmaya/işletmeye özgü hazırlanmış biçem kılavuzlarıdır. Her zaman bu şekilde olmak zorunda değildir. Jiménez-Crespo (2010) yerelleştirme biçem kılavuzlarını incelediği makalesinde biçem kılavuzlarını dört grupta sınıflandırır. Bunlar: 1) web sitesi ve yazılımlar için dil bağımlı biçem ve geliştirme kılavuzları, 2) şirkete özgü biçem kılavuzları, 3) web ve yazılım yerelleştirme yayınları gibi belirli bir alana özgü kılavuzlar ve 4) kullanılabilirlik yayınlarının yazma biçimiyle ilgili belirli bölümleri. Güner (2022) ise kılavuzların bu şekilde kesin sınırlarla birbirinden ayrılan kategoriler halinde sınıflanamayacağını ve ayrıca "firmaların hazırladıkları ve çeviri ekiplerine ilettikleri biçim kılavuzlarının bu kategorilerde belirtilen özellikleri kısmen ya da tamamen taşıyabildikleri ve karma bir yapıda olduklarını (719)" gözlemlemiştir.

Sonuç

Bu bölümde kullanımı giderek yaygınlaşan biçem kılavuzlarının çeviri eğitiminde kullanımı ele alınmıştır. Biçem kılavuzlarının gerek çeviribilim literatüründe gerekse çeviri eğitimi uygulamalarında

pek fazla yer bulmadığını bir kez daha hatırlamakta yarar vardır. Umut ediyoruz ki bu ve benzer çalışmalar bu alandaki boşluğa dikkat çekecek ve gerek çeviribilimcilerin gerekse çeviri eğitimi verenlerin biçem kılavuzları konusunda yakından ilgilenmesine neden olacaktır.

Biçem kılavuzları çeviri eğitiminde çeşitli şekillerde kullanılabilir. Bu konuda eğitim vermek için özel bir ders açılması zorunlu değildir. Çalışmada ele aldığımız gibi dört senelik çeviri eğitimi programlarının birden dördüncü sınıf derslerine kadar çeşitli şekillerde yerleştirilebilir. Metin çözümlemesi, metin incelemesi gibi uygulamalar programların birinci ve ikinci sınıftaki derslerine yerleştirilip biçem kılavuzu uygulamalarına giriş niteliğindeki uygulamalar şeklinde gerçekleştirilebilir. Biçem kılavuzuyla çeviri ve düzeltme yapma veya sıfırdan biçem kılavuzu hazırlama gibi daha ileri seviye uygulamalar da üçüncü ve dördüncü sınıfta yer alan derslerin içeriğine yayılabilir. Biçem kılavuzuyla çalışma yapmak isteyen eğitimciler için biçem kılavuzu örnekleri, erişim adresleriyle birlikte sunulmuştur. Bu örneklerin sürekli tekrara düşmesi halinde çeviri işletmelerinden örnekler istenebilir. İşletmeler hizmet verdikleri işletmelerden izin isteyerek ve özel adları silerek ellerindeki örnekleri eğitim amaçlı paylaşma yoluna gidebilirler. Bunun için işletmelerle bağlantıya geçmek gerekmektedir. Umuyoruz ki bu çalışma biçem kılavuzlarını eğitim uygulamalarında kullanmak isteyen eğitimcileri hem teşvik edecek hem de kolaylaştırıcı olacaktır.

Kaynakça

- Canım Alkan, S. (2020). Çeviri eğitiminde teknoloji destekli proje tabanlı simülasyon yöntemi: İstanbul Üniversitesi örneği. *Turkish Studies - Education*, 15(6), 3919-3937.
- Canım, S. (2021) Çeviri eğitiminde iş birliği. Şevik, Nesrin ve Şimşek, Fatih (Ed.), Kuramdan uygulamaya çeviri eğitimi (s. 37-62) içinde. İstanbul: Çizgi Kitabevi.
- Canım, S. Çeviride başvuru biçem kılavuzları üzerine betimleyici bir inceleme ve bir şablon önerisi (Baskıda)
- Contador Alves, A. S. (2014). A importância dos guias de estilo no processo tradutório (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Universidade Nova de Lisboa, Lizbon.
- Galán-Mañas, A. (2011). Translating authentic technical documents in specialised translation classes. *The Journal of Specialised Translation*, 16, 109-125. https://www.jostrans.org/issue16/art_manas.pdf
- Güner, E. S. (2022). Yerelleştirme biçim kılavuzlarına çeviri odaklı bir bakış. *RumeliDE dil ve edebiyat araştırmaları dergisi*, Ö11, 716-734.
- Jiménez-Crespo, M. A. (2010). Localization and writing for a new medium: a review of digital style guides. *revista tradumática*, 8, 1-9.
- Kiraly, D. (Ed.). (2015). Towards authentic experiential learning in translator education. V & R Unipress. <https://doi.org/10.14220/9783737004954>
- Kurultay, T. (1997). Neler olmazsa çeviri eğitimi olmaz? Çeviri eğitiminde temel ilkeler belirlemeye yönelik bir deneme. Kurultay, Turgay ve Birkandan, İlknur (Ed.), Forum: Türkiye’de çeviri eğitimi nereden nereye? 1 (s. 23-30) içinde. İstanbul: Sel yayıncılık.

- Moorkens, J. (2012). A mixed-methods study of consistency in translation memories. *The international journal of localisation*, 11/1, 14-26.
- Nord, C. (2007). *Translating as a purposeful activity*. Manchester & Kinderhook (NY): St Jerome.
- Muegge, U. (2012). The need for speed: how to ensure the completion of your most urgent translation projects within three days. Elisabeth Gräfe (Ed.), *tekom-Jahrestagung 2012 Proceedings of the annual conference of the German society of technical communicators*, (s. 201-202) içinde. Stuttgart: tcworld GmbH.
- Opršál, J. (2017). Collaborative translation in the information age (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Masaryk University, Brno.
- Washbourne, K. (2012). Translation style guides in translator training: considerations for task design. *The journal of specialised translation*, 17, 2-16.

İnternet Siteleri

- Es Yerelleştirme. Hizmetlerimiz. <https://www.estr.com/tr/hizmetlerimiz/> Erişim: 07.12.2022.
- Microsoft yerelleştirme biçem kılavuzu. <https://www.microsoft.com/en-us/language/styleguides> Erişim: 20.11.2022
- Mozilla genel yerelleştirme biçem kılavuzu. https://mozilla-l10n.github.io/styleguides/mozilla_general/ Erişim: 20.11.2022
- Facebook Türkçe biçem kılavuzu: https://drive.google.com/file/d/10LF8tAv_M7b4W9rqB7ApecE7I610ZdC/view Erişim: 20.11.2022
- AB Mevzuatı çeviri rehberi. chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.ab.gov.tr/files/ceb/ab_mevzuati_ceviri_rehberi.pdf Erişim: 20.11.2022